

Lenka Hladíková, Korpusově založená studie procesů lexikálně-sémantických změn v raně novoanglickém období / Corpus-based description of processes of lexical semantic changes in the Early Modern English period. Bakalářská práce, Ústav anglického jazyka a didaktiky, FF UK Praha, červen 2016.

Posudek oponenta práce

Bakalářská práce je komorní studií pěti slov (slovesa *starve*, adjektiv *gentle* a *vulgar* a substantiv *humour* a *dish*) a posunu v jejich významu během období rané střední angličtiny (ca 1500-1700), pro které je více dostupného materiálu než pro předchozí stadia. Jde o ověření a zdokumentování sémantického vývoje těchto slov, jak je popisován zejm. v OED ovšem pomocí nejmodernějších nástrojů korpusové lingvistiky. Po stručném úvodu (kap. 1) jsou v kap. 2 Theoretical background popsány klíčové pojmy a aspekty, z kterých práce vychází: chápání sémantické změny, semasiologický přístup, faktory ovlivňující významové posuny a základní typy změn a jejich klasifikace (generalizace, specializace, metafora, metonymie, (a)meliorace, pejorace ad.) a pravidelné tendence při posouvání (subjektivizace).

Kap. 3 Research project formuluje cíle a hypotézy, zejména pak popisuje nástroje zkoumání. Autorka pracuje s pěti korpusy zachycujícími zkoumané období angličtiny a při zkoumání významových posunů užívá jednak větné příklady na základě konkordancí (tříděných zleva nebo zprava), jednak seznamy kolokací a n-gramy (poskytující frekvenční údaje o distribuci). Kontext a nápadné souvýskyty (např. koordinovaných synonym) slouží jako indikátory sémantického obsahu zkoumaných položek a srovnání příkladů z různých podobdobí pak signalizuje významové posuny.

Jádrem práce je kap. 4 Analysis, v níž jsou probírány a interpretovány zjištění o jednotlivých zkoumaných slovech. Každý popis začíná charakteristikou změny, kterou dané slovo prošlo, následují příklady a shrnutí kolokačních či n-gramových zjištění, na základě nichž lze konkrétní posuny doložit. Analýza přináší řadu zajímavých postřehů (např. u *starve* – možnost *suffer from thirst* a další příčiny; nesouvisí četnost *starve with cold* s tzv. malou dobou ledovou vrcholící údajně v 17.st.?) a dokládá, že pomocí užitých metodologie lze velmi dobře doložit, resp. potvrdit, upřesnit a doplnit vývoj významu zkoumaných, který uvádí OED. U slova *gentle* by bylo možno zmínit druhou vývojovou linii slova „gentile“

Závěry (kap. 5) rekapituluji cíl práce a výsledky analýzy údajů o zkoumaných pěti slovech. Objevuje se tu i kvantitativní charakteristika vzorků (str. 50: Around 100 examples were identified for the purpose of research of each word, out of which 20-40 were chosen for a deeper analysis). Ta měla být součástí popisu metody, případně analýzy v rámci popisu zkoumaných položek, a ninkoli figurovat až v samotném závěru. Výsledky ukazují, že nové významy dost často koexistují se starými a neeliminují je. Autorka vidí v datech i podporu pro teorii Traugottové o tendenci k subjektivizaci významu, na to je ovšem vzorek příliš malý. Závěrečná příloha obsahuje tabulku dotazů, všech 121 větných příkladů v textu (komentovaných i nekomentovaných) a tabulky se seznamy kolokátů (na různých pozicích) zkoumaných pěti slov.

Připomínky: Pokud jde o výběr slov, šlo opravdu o „randomly selected words“ (s. 23)? Srov. na další straně: „Then they were confronted with the *OED* to find out whether they are suitable for the purposes of this paper ... The last step was to review the frequency of these particular words ... - jinými slovy z možných x kandidátů bylo pečlivě vybráno pět nejvhodnějších. Řekl bych, že jde o pečlivě zvolený výběr z možných kandidátů.

V teoretické části hojně citovaná práce Sterna (1965) je přes půl století stará, tj. z doby, kdy se lexikální sémantika formovala - opravdu nejsou na toto téma novější prameny? Naopak na

s. 19-20 by si Sternova klasifikace zasloužila alespoň pár příkladů. Některé prameny mi připadají trochu vzdálené tématu - např. Antilla (není v textu vůbec citován, objevuje se pouze v References), naopak bych si dovedl představit další prameny, např.: Hughes, G. (1988) *Words in Time. A Social History of the English Vocabulary*, Blackwell (možná i Hughes, G. (2009) *Political Correctness_ A History of Semantics and Culture*), Crystal, D. (2014) *Words in time and place: Exploring language through the Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary*. Oxford: OUP; Jucker, A.H. et al. (2013) *Meaning in the history of English: words and texts in context*. John Benjamins. Trochu mi chybí nějaký pramen s obecným systematickým popisem/úvodem do lexikální sémantiky (nástin problematiky polysémie apod.).

Z formálního hlediska nutno podotknout, že pozice Abbreviations a List of figures and tables je netypická – standardně se umísťují až za obsah a krom toho se uvádějí v obsahu. Problém vidím v citování pramenů v textu, nejvíce mi vadí neustále se opakující nestandardní citování pramenů mezi větami, nikoli uvnitř věty; tzn. závorky s autorem, vročením a stránkou (viz poznámka s. 12 níže) by měly být umístěny v příslušné větě, většinou lze jednoduše závorku s vročením a stránkou vložit za jméno autora, který je ve větě zmiňován.

Styl uvádění bibliografických údajů není zcela jednotný a standardní (rok vydání na konci, místo vydání UK apod.). Slovníky se většinou uvádějí mimo sekundární literaturu – podobně jako elektronické zdroje (patří sem i odkaz na OAID na s. 53).

Dílčí poznámky:

- s. 10, 16, 18 a jinde: citovaný autor – (Raimo, 1989: 136) – není uveden v References
- s. 10 a jinde: practical part možná spíše research part
- s. 10: senses of a word become obsolete ..., while other become > while others
- s. 12: Opakující se systematické uvádění pramenů v textu „mezi větami“ je velmi nestandardní způsob, vlastně nepěkný český zlozvyk: Stern defines change of meaning as “the habitual ... or more of its referents.” (Stern, 1965: 163) > Stern (1965: 163) defines change of meaning as “the habitual ... or more of its referents.”
- s. 13: Neither can be meaning equated with > Neither can meaning be
- s. 14 (a 18): which in case of its spread > in the case of
- s. 15: Stern inclines to believe > is inclined
- s. 15: language provides us not only means > provides us with
- s. 16: More on her theory ... will be discussed below > More of her ... below
- s. 17: dog ... originally denoted a specific breed of dog - skutečně? A jaký druh?
- s. 19: less frequently stated types – state je zde nevhodné sloveso – podívejte se na významy a užití tohoto slovesa
- s. 19: Synecdoche is often regarded as a type of metonymy – o stránku výš píšete [metonymy] involves relations between part and whole
- s. 20: Moreover, they realised that – nedává smysl (na koho odkazuje they?), podobně následující věta
- s. 25: the value set to 20 year > years
- s. 31: may be assumed to began > t o have begun
- s. 46: The word *vulgar* occurred in English > appeared
- s. 46: the use of *vulgar* and search for collocations has problems > have
- s. 59: tendence k subjektifikaci významu (anglicizmus) > subjektivizaci

Celkově lze nicméně říci, že přes některé prohřešky je práce pěkně zvládnuta i vybavena, působí uceleně, působivé je i užití sofistikované metodologie. I když nepřináší převratná zjištění, je dobře zdokumentovaný popis vývoje slov zajímavý a dobře se čte díky tomu, že text je po jazykové stránce až na drobné výpadky hezky napsán. Nicméně se autorka neubráníla řadě drobných jazykových chyb (viz poznámky). Nejčastější mezi nimi je užívání členů, např.: *in such case*; *Semasiological approach is*; *actual meaning is primary focus*; *motivated be speaker's intentions* (nejde o množné číslo!); *Similar idea is developed*; a mnoho, mnoho dalších.

Otázka: Mohla by autorka blíže vysvětlit tvrzení na str. 13 – „words are conventional signs bearing no relationship to what they denote. (Waldron, 1967: 18)“?

Závěr: Přes řadu drobných jazykových chyb a některých formálních nedokonalostí považuji práci za zdařilou, zvláště s ohledem na to, že je o práci bakalářskou. Autorka zpracovala zadané téma přesvědčivým způsobem a výsledkem je čtivá studie, z které se čtenář poučí. Práci doporučuji k obhajobě a v závislosti na průběhu obhajoby navrhuji hodnocení „velmi dobrý“ až „výborný“.

V Praze dne 6.6. 2016

prof. PhDr. Aleš Klégr